

Peltojärven saamelaiset ry.

27.7.2018

Rami Niemelä

99420 Peltovuoma

LAUSUNTO SAAMELAISKÄRÄJÄLAKILUONNOKSESTA

Peltojärven saamelaiset ry. Lausuu saamelaiskäräjälakiluonnoksesta seuraavaa.

Saamelaiskäräjät hoitaa saamelaiskäräjälain tarkoittamaa saamelaisten itsehallintoa. Saamelaiskäräjälakiluonnos alkaa näillä sanoin:
"Kysymys on itsehallinnon kehittamisestä. Esitys ei vaikuta maankäyttöä ja elinkeinojen harjoittamista koskeviin edellytyksiin eikä koske yksityisille säädettyjä tai muutoin kuuluvia maa- oikeuksia tai muita oikeuksia.

Saamelaiskäräjät jo nykytilassa toteuttaa Suomessa pitkälle vietyä saamelaisten itsehallintoa. Valtio on antanut saamelaiskäräjille laajan toimivallan päättää saamelaisten asioista. Saamelaiskäräjät täysin itsenäisesti vastaa omasta toimialueestaan ja on merkittävä lausunnonantaja ja vaikuttaja saamelaisten asioissa. Esimerkiksi saamelaiskäräjät valitsee keskuudestaan edustajia Metsähallituksen toimielimiin ja kunnallisiin neuvottelukuntiin. Tämä kyseinen ehdotettu kohta, jossa sanotaan että "esitys ei vaikuta... yksityisille säätettyjä tai muutoin kuuluvia maa- oikeuksia tai muita oikeuksia" on siinä merkityksessä vaikea ja harhaanjohtava, että pyritään edistämään kollektiivisia maa- oikeuksia ja muita oikeuksia, jotka eivät kuitenkaan koskisi kaikkia saamelaisia.

On tosiasia, että Suomessa saamelaisten itsehallinto ei ole koskenut kaikkia saamelaisia. Edustamamme saamelaistyöryhmä on perustettu alueelle, jossa pitkään on ollut tilanne, etteivät kaikki saamelaiset ole päässeet nauttimaan saamelaisten itsehallinnosta. Vuosi 2015 toi huomattavan parannuksen tähän tilanteeseen.

Yhdistyksemme jäsenistö on merkittävä yksityisten maa- oikeuksien hallinnoitsija. Yhdistyksemme jäsenistö edustaa Suomen alkuperäisiä saamelaisia Itä-Enontekiöllä. Itä-Enontekiö on tunnettu siitä, että täällä on kahdenlaisia saamelaisia. Niitä, jotka ovat alueella ikimuistoisista ajoista asuneet ja niitä, jotka ovat vastikään alueelle saapuneet. Ongelmaksi on muodostunut se, että alueelle vastikään saapuneet ovat olleet edustettuina saamelaiskäräjillä. He eivät ole meitä, alueen alkuperäisiä saamelaisia huolineet saamelaiskäräjien itsehallinnon piiriin. Ongelmaksi se muodostuu juuri siinä mielessä, että kun tämä ryhmä on pyrkinyt edistämään saamelaiskäräjillä saamelaisten kollektiivisia maa- oikeuksia, niin me, näiden oikeuksien tosiasialliset omistajat, olemme tulleet jätetyiksi tämän pyrkimyksen ulkopuolelle.

Koska tilanne on erittäin epäselvä, ja edelleen on saamelaisia, jotka ovat saamelaiskäräjien itsehallinnon ulkopuolella, on arveluttavaa, että tämä lakihanke on meneillään ja että siinä pyritään voimakkaasti rajaamaan saamelaisuutta.

Yhdistyksemme kanta on, että tässä vaiheessa saamelaiskäräjien lakia tulee muuttaa hallinto- ja demokratiapykälä muuttamalla, eikä saamelaismääritelmään tule koskea.

Suomessa saamelaisia on vähän ja lain ulkopuolella olevien määrää ei ole selvitetty. On ihmisoikeuskysymys, että saamelaisten itsehallintoon osallistuvien määrää ollaan rajaamassa.

Yhdistyksemme kanta on kielteinen saamelaismääritelmän rajaamisessa. Tämä lakihanke tuli nykyisen saamelaiskäräjien puitteissa liian aikaisin. Nykyinen saamelaiskäräjät ei ole kypsä ottamaan vastuuta kaikista saamelaisista. Saamelaiskäräjien itsehallinnon nimenomaan tulee koskettaa kaikkia saamelaisia.

Koska nykyinen lakiluonnos ehdottaa itsehallinnon toimintaedellytysten parantamista ja kehittämistä, tulee sen merkittävässä määrin koskea kaikkia saamelaisia. Itsehallinnon tulee koskea kaikkia saamelaisia, ei vain osaa. Kielikriteeri ei voi olla rajaava tekijä, koska Suomessa on toteutunut merkittävä kielenvaihto kirkon ja valtion toimenpiteiden tuloksena.

Suomessa pitäisi sen sijaan panostaa kielenelvytykseen. Esimerkiksi kylässämmä, Peltovuomassa, lapsillemme ei ole järjestetty saamenkielistä hoitoa vuosien toiveesta huolimatta. Tämä on ollut saamelaiskäräjien poliittinen valinta. Sen sijaan, että saamelaisten tilannetta ja saamelaisten määrää pyritään rajaamaan, tulisi se energia mielummin panna kielenelvytykseen ja kaikkien saamelaisten hyvinvoinnin parantamiseen.

Nykyiset hankkeet saamelaisten jakamiseksi ja rajaamiseksi eivät lisää kaikkien saamelaisten hyvinvointia. Meneillään oleva saamelaiskäräjien määritelmämuutos ei tule itse ongelmaa siitä, kuka on saamelainen ja kuka omistaa saamelaisten oikeudet selvittämään. Sen sijaan ongelmat tulevat vain jatkumaan. Yhdistyksemme on huolissaan siitä, että mitä tulee käymään niille saamelaisille, jotka eivät pääse saamelaiskäräjien vaaliluettelon piiriin. Havaintojemme mukaan saamelaiskäräjien vaaliluettelon jäsenyys on merkittävä asia, koska sen perusteella pääsee mukaan kielenopetuksen, päivähoiton, poronhoidon, järjestötoiminnan ja kulttuurielämän piiriin. Ilman jäsenyyttä on diskriminoinnin ja pilkan kohteena. Tämä on yhteisöissämme ollut repivä asia.

Toivomme valtiolta laajaa näkemystä ja ymmärrystä kaikkien saamelaisten puolesta. Saamelaiskäräjillä on niin paljon toimivaltaa ja resursseja, että valtion pitää asettaa saamelaiskäräjille velvoitteita huolehtia kaikista saamelaisista, ei vain omista väärteistä ja sukulaisista. Näin valta ja resurssi tulisi kaikkien saamelaisten ulottuville, ei vain pienen piirin eduksi.

On harmillista, ettei suhteellista vaalitapaa ole edelleenkään esitetty saamelaiskäräjälakiin. Nykyiset ongelmat vallassa liittyvät juuri tähän asiaan. Ne ihmiset, joilla on laaja kannatus saamelaisten kesken eivät kuitenkaan pääse saamelaiskäräjillä osaksi demokratiaa. Saamelaiskäräjien sisällä on kautta aikojen ollut näitä ongelmia ja johto on rakentanut voimakasta puraa valtaapitävien ja siihen kuulumattomien väliin. Yhdistyksellämme on sellainen kuva, että saamelaiskäräjät ja sen johto eivät ole koko saamen kansan asialla eivätkä kuuntele kaikkien saamelaisten asiaa. Kyläyhteisömme on esimerkiksi jäänyt saamelaiskäräjien huolenpidon ulkopuolelle siitä huolimatta, että täällä on merkittävä saamelaisväestö.